

Vlaams
Parlement

ingediend op **1357** (2017-2018) – Nr. 17
10 april 2018 (2017-2018)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie Grensoverschrijdend Gedrag
uitgebracht door Bert Moyaers

over grensoverschrijdend gedrag
in de sector Media

Samenstelling van de Commissie Grensoverschrijdend Gedrag:

Voorzitter: Katrien Schryvers.

Vaste leden:

Koen Daniëls, Marius Meremans, Elke Sleurs, Miranda Van Eetvelde, Peter Wouters,
Herman Wynants;

Joris Poschet, Tinne Rombouts, Katrien Schryvers, Orry Van de Wauwer;

Lionel Bajart, Francesco Vanderjeugd;

Bert Moyaers, Katia Segers;

Imade Annouri.

Plaatsvervangers:

Björn Anseeuw, Danielle Godderis-T'Jonck, Kathleen Krekels, Ludo Van Campenhout,
Tine van der Vloet, Paul Van Miert;

Karin Brouwers, Sonja Claes, Cindy Franssen, Vera Jans;

Ann Brusseel, Willem-Frederik Schiltz;

Renaat Landuyt, Freya Van den Bossche;

Bart Caron.

Toegevoegde leden:

Stefaan Sintobin.

Documenten in het dossier:

- 1357** (2017-2018) – Nr. 1 t.e.m. 4: Verslagen van de hoorzitting
- Nr. 5 t.e.m. 7: Verslagen van de gedachtewisseling
 - Nr. 8: Verslag van de hoorzitting
 - Nr. 9: Verslag van de gedachtewisseling
 - Nr. 10 t.e.m. 16: Verslagen van de hoorzitting

INHOUD

1. Uiteenzetting door Annick Mastbooms, hr-verantwoordelijke De Mensen, en spreker namens VOFTP	4
2. Uiteenzetting door Diane Waumans, manager Beroepsethiek en Integriteit VRT	4
3. Uiteenzetting door Tilly Saeys, adviseur Welzijn en preventieadviseur voor psychosociale aspecten VRT	5
4. Uiteenzetting door Pieter Knapen, secretaris-generaal en ombudsman, en Hubert Van Humbeeck, voorzitter van de Raad voor de Journalistiek	6
5. Vragen van de commissieleden	8
5.1. Peter Wouters	8
5.2. Katia Segers.....	8
5.3. Bert Moyaers.....	9
5.4. Imade Annouri.....	9
5.5. Miranda Van Eetvelde	9
5.6. Katrien Schryvers	10
6. Antwoorden van de sprekers.....	10
6.1. Annick Mastbooms	10
6.2. Tilly Saeys	11
6.3. Diane Waumans.....	12
6.4. Pieter Knapen en Hubert Van Humbeeck	13
Gebruikte afkortingen	16

Op 9 maart 2018 organiseerde de Commissie Grensoverschrijdend Gedrag een hoorzitting over grensoverschrijdend gedrag en de media, met Annick Mastbooms, hr-verantwoordelijke De Mensen en spreker namens VOFTP, Diane Waumans, manager Beroepsethiek en Integriteit VRT, Tilly Saeys, adviseur Welzijn en preventieadviseur voor psychosociale aspecten VRT, Pieter Knapen, secretaris-generaal en ombudsman van de Raad voor de Journalistiek, en Hubert Van Humbeeck, voorzitter van de Raad voor de Journalistiek.

1. Uiteenzetting door Annick Mastbooms, hr-verantwoordelijke De Mensen, en spreker namens VOFTP

Annick Mastbooms spreekt namens de Vlaamse Onafhankelijke Film & TV-producenten. Deze organisatie is een spreekbuis voor de belangen van de producenten en fungeert ook als een denktank voor de sociaal-actuele aspecten van de sector en neemt hierover standpunten in. Uiteraard heeft VOFTP ook de berichten rond #MeToo opgevolgd in binnen- en buitenland. Door deze berichten kwam de mediasector in het centrum van de belangstelling te staan, al blijft de problematiek niet tot deze sector beperkt.

Sindsdien is er wel een verhoogde alertheid rond grensoverschrijdend gedrag. Eind vorig jaar kregen alle leden van VOFTP een gezamenlijk standpunt rondgestuurd dat benadrukt dat nultolerantie tegenover grensoverschrijdend gedrag de norm is. Dat is ook gecommuniceerd naar alle productiemedewerkers. Conform de wettelijke verplichtingen hebben de producenten in het arbeidsreglement een interne vertrouwenspersoon aangewezen, waar de medewerkers terecht kunnen als ze geconfronteerd worden met ongewenst gedrag. Ze hebben ook de te volgen procedure omschreven. Men heeft de producenten ook gevraagd om hierover expliciet te communiceren met tijdelijke crew en freelancers.

In de toekomst kan men nog verdere stappen zetten op het vlak van sensibilisering. Men kan ook een algemeen meldpunt creëren voor de culturele sector. De verschillende actoren – de unie van de regisseurs, de acteursgilde en de scenaristengilde – zijn samengekomen op het kabinet van minister Gatz. Daar werd beslist om in de loop van de maand maart werkgroepen op te starten rond sensibilisering, meldpunten en procedure. VOFTP zal daar constructief aan meewerken.

2. Uiteenzetting door Diane Waumans, manager Beroepsethiek en Integriteit VRT

Diane Waumans deelt mee dat de VRT sinds 2015 beschikt over een integriteitscode waarin alle bestaande richtlijnen, onder meer over cumul, verkiezingen en belangenconflicten, worden gebundeld. De code vertrekt van een charter met tien principes. De inleiding van de code bevatte volgende passage over grensoverschrijdend gedrag: "De VRT staat voor democratie, mensenrechten, transparantie, persvrijheid, onpartijdigheid, diversiteit en voor het respect voor het gelijkheidsbeginsel tussen alle burgers. VRT-medewerkers wijzen daarom discriminatie, racisme, seksuele intimidatie en grensoverschrijdend gedrag af."

Na de zaak-De Pauw werd er een uitgebreidere passage opgenomen. Principe 5 van de integriteitscode luidt als volgt: "De VRT en zijn medewerkers investeren in een respectvolle arbeidsrelatie. De VRT-medewerkers gaan op een collegiale en respectvolle manier met elkaar om.". Daaraan werd toegevoegd dat de VRT en zijn medewerkers geen enkele vorm van grensoverschrijdend gedrag tolereren. De werknemers van de VRT mogen zich daar zelf niet aan schuldig maken, maar ze mogen het ook niet tolereren en ze moeten het ook melden. De leidinggevende moet bij voorkeur het eerste aanspreekpunt zijn. Hij of zij heeft een voorbeeldfunctie en wordt verondersteld om het grensoverschrijdende gedrag

ook aan te pakken. Alle wijzigingen in de integriteitscode worden goedgekeurd door het directiecollege en door de vakbonden. Deze code is raadpleegbaar op de VRT-website. Alle VRT-medewerkers hebben van de CEO een bericht gekregen over de nieuwe passage in de code. Ze dienden te bevestigen dat ze deze passage wel degelijk hadden gelezen. In de toekomst zal dit thema geregeld opnieuw op de agenda worden gezet, zodat het onder de aandacht blijft.

De aanpassing van de integriteitscode past binnen een ruimer kader. Om aan de organisatiecultuur van de VRT te werken, werd immers ook een hr-project uitgewerkt: 'Fier op de VRT'. Dat project focust vooral op het wederzijdse vertrouwen tussen VRT-medewerkers en hun leidinggevenden. Het past ook binnen het evenement rond ethisch leiderschap, dat in het najaar van 2017 werd opgezet, samen met het bedrijfsleven en met de Vlaamse en de federale overheid. Rond dat thema werd ook een brochure uitgewerkt, een initiatief van de dienst Communicatie bij de VRT.

Diane Waumans geeft opleidingen en adviezen over integriteit binnen de VRT. Bij een concreet geval van seksueel grensoverschrijdend gedrag, verwijst ze door naar de dienst Welzijn van de VRT.

3. Uiteenzetting door Tilly Saeys, adviseur Welzijn en preventieadviseur voor psychosociale aspecten VRT

Tilly Saeys legt uit dat de dienst Preventie en Welzijn bij de VRT gelinkt is aan de dienst Hr. Grensoverschrijdend gedrag zit immers op de snijlijn tussen deontologie, integriteit, ethisch leiderschap en bedrijfscultuur. Haar dienst probeert preventief te werken. Op basis van een risicoanalyse worden er maatregelen genomen. Om een zicht te krijgen op deze problematiek komt er eind 2018 een bevraging bij het personeel, met een uitgebreid luik rond het grensoverschrijdend gedrag.

In 2016 en 2017 waren er telkens twee cases van ongewenst seksueel gedrag. In 2017 ging het om een interne case en een externe, namelijk die rond Bart De Pauw. De interne case heeft nooit aanleiding gegeven tot een formele procedure omdat de medewerker zelf daar niet verder wou mee gaan. Soms wil men wel dat het voorval geweten is, maar is men bang voor represailles. Misschien geven de cijfers dus een vertekend beeld, want de drempel blijft hoog, zelfs al probeert men de slachtoffers aan te moedigen om de situatie bespreekbaar te maken. Maar als die dat niet willen kan de vertrouwenspersoon dat ook niet in hun naam doen.

Binnen de VRT zijn er op de werkvloer tien vertrouwenspersonen, twee per directie. Het gaat om vier mannen en zes vrouwen. Al deze mensen hebben vijf dagen opleiding gekregen. Er zijn ook intervisies. Tilly Saeys is coördinator van het netwerk vertrouwenspersonen. Het is de bedoeling om de vertrouwenspersonen en hun activiteiten nog meer kenbaar te maken. Mensen die bij de VRT beginnen te werken, krijgen een exemplaar van het arbeidsreglement. Dat bevat ook een bijlage die de procedure rond informele en formele preventie uitlegt en die de namen bevat van de vertrouwenspersonen bij wie ze terecht kunnen. August, het intranet van de VRT, bevat een hoofdstuk rond psychosociale risico's dat ook ingaat op grensoverschrijdend gedrag, met een foto van de vertrouwenspersonen. Bij een concreet geval van seksueel grensoverschrijdend gedrag, zijn er ook middelen om de betrokkenen te ondersteunen. Men kan een beroep doen op het aanbod aan psychologische begeleiding. Er zijn ook coaches.

Wanneer de verzoeker ermee instemt om de situatie openbaar te maken, dan is er een spectrum aan acties en sancties tegen de dader mogelijk, te beginnen met een sensibiliseringsgesprek, naar een verwittiging die ook in het dossier van de

medewerker komt, en het inzetten van een procedure rond disfunctioneren bij ongepast gedrag.

Bij ongewenst gedrag van contractuele medewerkers kan men sneller optreden. Bij statutaire medewerkers neemt de procedure meer tijd in beslag. Daar kan men zich vragen bij stellen.

4. Uiteenzetting door Pieter Knapen, secretaris-generaal en ombudsman, en Hubert Van Humbeeck, voorzitter van de Raad voor de Journalistiek

Pieter Knapen benadrukt dat de Raad voor de Journalistiek niet bevoegd is om zich uit te spreken over verhoudingen tussen collega's op de werkvloer. Dat is een zaak voor vertrouwenspersonen en voor hr-diensten. De Raad voor de Journalistiek houdt zich wel bezig met de beroepsethiek rond journalistieke verslaggeving en journalistiek handelen.

De Raad voor de Journalistiek is opgericht in 2002 als een orgaan van zelfregulering. Een dergelijke raad bestond toen al in een aantal andere Europese landen. Na de affaire-Dutroux hadden vele instellingen, waaronder de pers, een vertrouwensknauw gekregen. De oprichters waren de uitgevers – omroepen, persagentschappen, uitgevers en een aantal productiehuisen – en de journalistenverenigingen. Al deze actoren zijn vertegenwoordigd in de Raad en participeren in de financiering. De Raad telt 18 effectieve en 18 plaatsvervangende leden. De journalisten en de journalistenverenigingen, de uitgevers en de mediahuisen, en ook de samenleving leveren elk een derde van de leden. De samenleving wordt onder meer vertegenwoordigd door een aantal professoren, een aantal magistraten, een advocaat, mensen van slachtofferhulp en mensen die werken rond discriminatie. De Raad heeft de opdracht om door een systeem van zelfregulering de persvrijheid te vrijwaren. Hij moet er ook voor zorgen dat een systeem van zelfregulering volstaat voor een beroepsethisch verantwoorde journalistiek. Er is een beroepsethische code met 27 artikelen.

De Raad behandelt ook klachten van burgers en organisaties. De voorbije jaren schommelde het aantal klachten rond de zeventig per jaar. De Raad treedt niet preventief op. Hij wil immers de persvrijheid vrijwaren. Het zou trouwens onmogelijk zijn om dagelijks alle media te scannen. Bij een klacht is het vertrouwen tussen de klager en de journalist geschonden en dat vertrouwen wil men herstellen. De ombudsman probeert eerst te bemiddelen. Dan vraagt hij aan beide partijen of ze een voorstel hebben. Een minnelijke regeling kan heel veel vormen aannemen: een gesprek met wederzijdse toelichting, het publiceren van een nieuw artikel, het offline halen van een foto, het anonimiseren van een bepaald detail. Een minnelijke schikking lukt in 40 tot 50 procent van de gevallen. In dat geval zijn de twee partijen voor ongeveer 70 procent tevreden.

Indien een minnelijke regeling niet lukt, dan doet de Raad een uitspraak na beide partijen gehoord te hebben. Na schriftelijke uitwisseling van de standpunten, kunnen beide partijen hun visie ook mondeling toelichten tijdens een hoorzitting. Dan doet de Raad een uitspraak over de gegrondheid van de klacht. In dat geval is een partij voor 100 procent gelukkig en de andere voor 100 procent ongelukkig. De uitspraken worden gepubliceerd met naam en toenaam, op de website van de Raad voor de Journalistiek, en in het tijdschrift *De Journalist* van de Vlaamse Vereniging van Journalisten. Het betrokken medium publiceert over de klacht ook een mededeling die wordt opgesteld en goedgekeurd door de Raad. Op die manier probeert de Raad het beroepsethisch gehalte van de journalistiek hoog te houden. Er zijn dus geen sancties of boetes, alleen morele uitspraken. Die morele uitspraken wegen heel zwaar. Een uitspraak van de Raad betekent immers dat de hele beroepsgroep zegt dat er een fout is gemaakt. Die uitspraken

worden ook met naam en toenaam gepubliceerd. De Raad voor de Journalistiek is dus geen tijger zonder tanden, zoals wel eens wordt geopperd. De Raad neemt die rol op voor alle media, ook wanneer journalisten actief zijn op de sociale media. De Raad is niet bevoegd voor een bericht van een burger op de sociale media of voor reacties die burgers op sociale media geven op persartikels.

De Raad voor de Journalistiek heeft dus een beroepsethische code. De Raad spreekt zich niet uit over de gebeurtenissen op de werkvloer, wel over de verslaggeving over onder andere grensoverschrijdend gedrag en over de manier waarop een journalist een dader of slachtoffer benadert. De code is opgebouwd rond vier hoofdstukken: waarheidsgetrouw berichten, onafhankelijk informeren, fair play en respect voor privéleven en menselijke waardigheid. Een journalist moet waarheidsgetrouw informeren over de gebeurtenissen. Hij moet ook loyale methodes hanteren om informatie te garen over daders en slachtoffers van grensoverschrijdend gedrag. Hij moet zichzelf bekendmaken als journalist en zijn bedoelingen duidelijk maken. Artikel 26 van de beroepsethische code bepaalt ook dat een journalist zich niet opdringerig mag gedragen. De journalist moet bijzonder omzichtig omgaan met mensen in maatschappelijk kwetsbare situaties, zoals minderjarigen en slachtoffers van criminaliteit, rampen en ongevallen, en hun familie. Ook daders van grensoverschrijdend gedrag verdienen een fatsoenlijke benadering. De journalist mag geen ongegronde verdachtmakingen of beschuldigingen uiten. In juridische procedures geldt het vermoeden van onschuld. De journalist moet zich dus afvragen in welke mate hij de identiteit van de betrokkene kan bekendmaken. De beroepsethische code omschrijft de voorwaarden waaronder men in een gerechtelijke context de identiteit van een verdachte, een veroordeelde of een slachtoffer kan bekendmaken. Bij een publieke persoon is het soms moeilijk om de identiteit niet bekend te maken.

Hubert Van Humbeeck bevestigt dat de Raad voor de Journalistiek zich niet kan uitspreken over grensoverschrijdend gedrag, maar wel over de berichtgeving over dat onderwerp. De Raad is geen mediapolitie. Hij zegt niet wat de redacties al dan niet kunnen doen. Hij kan zich alleen uitspreken over het journalistieke werk. De Raad kan klachten behandelen, op basis van zijn beroepsethische code.

De Raad moet de geloofwaardigheid van de media bij het publiek bewaken. Hij maakt geen enkel onderscheid tussen de verschillende media. Op de markt zijn de verschillende soorten van uitgevers elkaars concurrenten. In sociale kwesties staan de journalistenvereniging en de uitgevers vaak tegenover elkaar. Bij de oprichting van de Raad hebben die verschillende actoren elkaar evenwel gevonden om ethisch gedrag bij de media te bevorderen. Gezamenlijk hebben ze een code opgesteld waaraan de journalisten zich moeten houden. De Raad kan geen boetes opleggen, in tegenstelling tot de VRM. Hij doet alleen een uitspraak. De uitgevers hebben beloofd dat ze de uitspraak van de Raad in een verkorte vorm zullen publiceren. Een dergelijke publicatie heeft wel degelijk een effect. Dat blijkt onder meer uit de daling van het aantal klachten over schending van de privacy.

Pieter Knapen vult nog aan dat de Raad er tot nog toe altijd in geslaagd is om bij consensus te beslissen, zowel over de klachten als over het wijzigen van de beroepsethische code. Er is een stemprocedure, maar die werd nog nooit gebruikt. De beroepsethische code geldt voor alle media. De Raad houdt zich niet bezig met de redactionele lijn van de media. Dat behoort tot de persvrijheid en de redactionele vrijheid. De Raad bepaalt alleen een aantal minimumnormen voor ethisch kwalitatieve journalistiek.

De Raad geeft inderdaad geen boetes. Ook de andere persraden in Europa, behalve de Zweedse, doen alleen morele uitspraken. Die uitspraken hebben op zich een voldoende effect. Bovendien kan de Raad daardoor ook klachten

behandelen tegen eenmanswebsites die geen lid zijn van de Raad. Op de opmerking van sommigen dat ze de Raad voor de Journalistiek niet erkennen, antwoordt de Raad dat hij alleen zijn mening geeft.

5. Vragen van de commissieleden

5.1. Peter Wouters

Peter Wouters wil weten hoeveel van de 68 klachten van vorig jaar betrekking hadden op grensoverschrijdend gedrag. Worden dergelijke klachten doorgegeven aan het gerecht? En kan de Raad steeds bij consensus beslissen als het gaat over grensoverschrijdend gedrag?

Organiseert de VOFTP zelf opleidingen rond grensoverschrijdend gedrag of participeren deze organisaties aan opleidingen die elders worden georganiseerd?

Zijn de sprekers vertrouwd met de bestaande instrumenten om grensoverschrijdend gedrag bespreekbaar te maken, bijvoorbeeld het vlaggensysteem van Sensoa, het meldpunt 1712 en het Raamwerk Seksualiteit? Worden deze instrumenten ook gebruikt? Worden ze bekendgemaakt binnen de diverse organisaties of gebruikt men eigen instrumenten om het thema bespreekbaar te maken? Hoe probeert men de freelancers bij dit thema te betrekken?

Na programma's die een of andere link hebben met de thematiek van zelfdoding, wordt vaak het nummer 1813 van de zelfmoordlijn vermeld. Het nummer 1712 wordt echter niet vermeld, ook niet na programma's die specifiek gaan over grensoverschrijdend gedrag. Kan men daar iets aan doen? En wordt er ook ingezet op preventieve acties?

5.2. Katia Segers

Katia Segers noteerde dat VOFTP samenwerkt met de cultuursector. Tijdens een vorige commissievergadering was er sprake van een meldpunt of een aanspreekpunt voor de cultuursector. Wat is het verschil tussen beide?

VOFTP werkt aan een procedure. Hoe zal die procedure eruit zien? Hoe wil men de basis daarmee bereiken? Kan men in het sociaal charter voor de audiovisuele sector een passage opnemen rond integriteit? Het sociaal charter voor de kunstorganisaties zou in elk geval een luik rond integriteit moeten bevatten. Als dat niet lukt, zou er een afzonderlijke code worden uitgewerkt.

Kan de Mediacademie via het opleidingsaanbod een rol spelen inzake integriteit?

Een grote organisatie zoals de VRT heeft tien vertrouwenspersonen. In kleine productiehuisen is dat niet mogelijk. Daar overweegt men om die functie te laten opnemen door leden van de raad van bestuur. Is dat een goed idee?

Welke lessen heeft de VRT al getrokken uit de zaak-De Pauw? Welke stappen wil men nog zetten?

De Raad voor de Journalistiek kan zich niet uitspreken over de gebeurtenissen op de werkvloer. In de vorige regeerperiode is het niet gelukt om een sociaal charter uit te werken voor de geschreven pers. Bepaalde mediagroepen waren daar namelijk niet voor te vinden. Ondertussen zou minister Gatz daarmee bezig zijn. Kan de Raad op dat vlak een stimulerende of een sturende rol spelen? Zijn de sprekers voorstander van een dergelijk sociaal charter? Zou het zinvol zijn om in dat charter een passage op te nemen rond integriteit op de werkvloer?

5.3. Bert Moyaers

Bert Moyaers sluit zich aan bij de vraag van Peter Wouters over het meldpunt 1712. Hij vindt het goed dat er duidelijke richtlijnen zijn over het gedrag van journalisten bij het vergaren van informatie. Een krantenkop die niet volledig strookt met de waarheid kan immers heel ingrijpend zijn voor het verwerkingsproces van het slachtoffer. Kan een protocol zorgen voor meer nuancering bij dergelijke berichtgeving?

5.4. Imade Annouri

Imade Annouri verwijst naar verhalen over grensoverschrijdend gedrag die worden gelinkt aan de macht van film- en televisieproducenten. Sinds #MeToo is men meer bewust van deze problematiek. Heeft VOFTP geprobeerd om dit soort voorvallen in de productiehuizen in kaart te brengen? Is een centraal meldpunt daarvoor voldoende?

De zaak-De Pauw heeft de voordelen van een goed functionerend klachtensysteem aangetoond. Bij de VRT waren er zowel in 2016 als in 2017 slechts twee meldingen, maar de kans is groot dat het aantal klachten, net zoals in de andere sectoren, een vertekend beeld geeft. De slachtoffers moeten immers zelf melding doen bij vertrouwenspersonen. Dat is zeker problematisch voor stagiairs en voor nieuwe personeelsleden. Worden er proactief bevestigingen gedaan om de situatie in kaart te brengen? De leidinggevende wordt gezien als het belangrijkste aanspreekpunt. Wat als de leidinggevende zelf deel van het probleem is? Misschien spelen ook andere elementen een rol. Sommige mensen willen niet verder gaan met hun klacht omdat ze vrezen dat de gevolgen voor de persoon in kwestie buiten proportie zullen zijn.

Wat denken de sprekers over de analogie die gelegd werd tussen de nummers 1712 en 1813?

Na de zaak-De Pauw hebben sommigen gezegd dat seksueel grensoverschrijdend gedrag een structureel probleem is in de media. Toch komen er geen bijkomende meldingen. Moet men bijkomende stappen zetten om ervoor te zorgen dat de structurele problemen naar boven komen?

Ambitieuze mensen in de media zijn afhankelijk van de mensen die de beslissingen nemen. Dat maakt hen ook kwetsbaar. Er zijn immers geen objectieve maatstaven om iemand al dan niet naar voren te schuiven. Valt daar iets tegen te doen?

Bij de zaak-De Pauw werd vaak opgemerkt dat het proces al gevoerd was in de media. Heeft de Raad voor de Journalistiek daarover klachten binnengekregen? Welke regels hanteert de Raad om de grens te bepalen tussen verslag uitbrengen en een oordeel uitspreken?

5.5. Miranda Van Eetvelde

Miranda Van Eetvelde vindt dat de media vaak veralgemenen en stigmatiseren. Er is een gebrek aan nuance. Hoe kan men een beter evenwicht bewaren tussen bekendmaking en stigmatisering?

Naar aanleiding van de #MeToo-affaire zijn er heel wat klachten binnengekomen. Nochtans was er hierover in 2016 een onderzoek gebeurd dat slechts een beperkt aantal klachten had opgeleverd. Bij de VRT zijn er in 2017 slechts twee cases geweest. Is er momenteel nog een taboe om daarover te spreken? Wil het slachtoffer geen formele procedure opstarten uit schrik voor represailles? Neemt

de vertrouwenspersoon contact op met de dader om te voorkomen dat die nog andere slachtoffers maakt? Ook dat kan leiden tot een of andere vorm van revanche. Worden die cases opgevolgd?

De Raad voor de Journalistiek wil zich niet mengen in redactionele zaken. Maar het is niet altijd duidelijk of journalisten op sociale media in persoonlijke naam spreken of in functie van hun job. Hoe reageert men dan als er klachten binnenkomen over grensoverschrijdend gedrag?

5.6. Katrien Schryvers

Katrien Schryvers brengt in herinnering dat men destijds zegde dat de zaak-De Pauw slechts het topje van de ijsberg was. De algemene verwachting was toen dat de slachtoffers zich gesterkt zouden voelen om een melding te doen. Dat blijkt echter niet het geval te zijn. In de sportsector zijn er de laatste tijd meldingen binnengekomen over oude gevallen. Is dat ook binnen de mediasector gebeurd?

Tijdens de hoorzitting van 2 maart 2018 over grensoverschrijdend gedrag en de culturele sector, werd gewezen op de kwetsbaarheid van mensen met een tijdelijke opdracht of met een freelance statuut (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1357/16). Er is echter een duidelijke link tussen de media en de culturele sector. Heel wat acteurs spelen zowel in het theater als in bepaalde televisiereeksen. Is de kwetsbaarheid in de mediasector dan niet even groot?

De vraag om meer verwijzingen naar het meldpunt 1712 is terecht. Naar aanleiding van de bespreking van het historisch misbruik heeft het Vlaams Parlement in 2014 een resolutie goedgekeurd (*Parl.St.* VI.Parl. 2013-14, nr. 2475/3). In punt 8° stelden de parlementsleden voorop dat moet worden onderzocht of berichtgeving over geweld op en misbruik van kinderen en jongeren, of zelfs soaps of films met geweld ten aanzien van kinderen en jongeren, het voorwerp kunnen uitmaken van mediarichtlijnen, naar het voorbeeld van de richtlijnen over berichtgeving rond zelfdoding. Een verwijzing naar het meldpunt 1712 werd daarbij gezien als een minimale vereiste. De resolutie had het over geweld. Bij uitbreiding zou men het ook kunnen hebben over grensoverschrijdend gedrag. Werd er op enige manier uitvoering gegeven aan deze resolutie? Zijn er daarover standpunten ingenomen? Is daarover onderzoek verricht?

6. Antwoorden van de sprekers

6.1. Annick Mastbooms

Annick Mastbooms vindt het voor de leden van VOFTP minder evident dan voor een grote speler als de VRT, om grensoverschrijdend gedrag bespreekbaar te maken en om hierover opleidingen te organiseren. VOFTP is wel aangesloten bij een externe preventiedienst die opleidingen organiseert. Die opleidingen zouden uitgebreid kunnen worden tot psychosociale kwesties. De Mediacademie zou opleidingen kunnen organiseren rond de preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Mediarte heeft al campagnes opgezet rond stress en burn-out. Deze organisatie staat dicht bij de jonge mensen die in de sector beginnen te werken. Binnen het overleg rond het sociaal charter neemt het de rol van moderator op.

Naar aanleiding van het dossier-De Pauw hebben de producenten onmiddellijk via interne communicatiekanalen meegedeeld dat ze een nultolerantiebeleid hanteren. De bestaande procedures werden ook nog eens in de verf gezet. Het is belangrijk dat de communicatie ook de freelancers en de mensen met tijdelijke

contracten bereikt. Daarom wordt de naam van de interne vertrouwenspersoon doorgestuurd via de call sheets, de planning en bij de briefings aan het begin van een shoot.

De werkgroep zal kiezen tussen een meldpunt of aanspreekpunt. Het moet hoe dan ook gaan over een laagdrempelig en transparant contactpunt, dat ook bij de tijdelijke medewerkers bekend is.

De drempel om over grensoverschrijdend gedrag te praten is sowieso hoog bij kleinere organisaties. Bij een lid van de raad van bestuur zou die drempel nog hoger worden. Een centraal meldpunt is voor kleinere organisaties misschien de beste oplossing.

De mediasector wil zijn verantwoordelijkheid opnemen, maar beschikt nog niet over concrete gegevens. In samenwerking met UGent zal minister Gatz in april 2018 een enquête lanceren voor de culturele sector in zijn geheel. De VOFTP sprak reeds met regisseurs, acteurs en scenaristen om te onderzoeken hoe men de problemen op de werkvloer kan aanpakken via een goed functionerende gedragscode.

6.2. Tilly Saeys

Tilly Saeys bevestigt dat de VRT ook preventief werkt. Deze problematiek komt zeker aan bod binnen het traject 'Fier op de VRT'. De leidinggevendenden krijgen hierover een opleiding.

Er gebeurt dit jaar ook een risicoanalyse en een enquête over grensoverschrijdend gedrag. Die enquête is anoniem, maar levert wel informatie op het niveau van de teams. Als er binnen een team een probleem is van grensoverschrijdend gedrag, kan men in een gesprek uitzoeken waar het probleem zit. Op die manier hoopt men te achterhalen of er eventueel nog meer dossiers zijn. Roddels en feiten moeten daarbij worden gescheiden.

Men moet ook het onderscheid maken tussen wat er intern gebeurt, tussen VRT-medewerkers, en wat er gebeurt tussen externe partijen en VRT-medewerkers. Daarop heeft men slechts een gedeeltelijk zicht via de klachten en via het register van externe feiten. Klachten over stalking, pesten en grensoverschrijdend gedrag zullen onmiddellijk aan de preventieadviseur worden gemeld, zodat die actie kan ondernemen.

Een algemeen meldpunt kan een bijkomend kanaal zijn. De VRT heeft een interne en een externe preventieadviseur en vertrouwenspersonen. De integriteitscode vermeldt ook dat de medewerkers altijd terechtkunnen bij hun leidinggevende. Het is dus de bedoeling om zoveel mogelijk kanalen naast elkaar te laten bestaan. Het is niet het belangrijkste via welk kanaal de melding komt, maar wel dat er een melding kan komen, al was het via een verpleegkundige of via iemand van talentontwikkeling. Het is echter duidelijk dat er nog bijkomende acties nodig zijn. Het is bijvoorbeeld nodig om de vertrouwenspersonen en de meldpunten nog beter bekend te maken bij de medewerkers.

Het lijkt niet zo'n goed idee om een lid van de raad van bestuur in te zetten als vertrouwenspersoon. Vooral de vertrouwensrelatie is belangrijk. De VRT heeft geprobeerd om rond het dossier-De Pauw de sereniteit te bewaren, maar door de polarisatie binnen de publieke opinie is dat niet steeds gelukt zoals wenselijk. Omwille van de mogelijke feiten van stalking heeft de onderzoeksrechter een gerechtelijke procedure opgestart. Alleen bij stalking en/of strafbare feiten kan er van de vertrouwenspersonen een bijdrage aan het gerechtelijk onderzoek worden gevraagd. In andere dossiers is het beroepsgeheim van de vertrouwenspersoon

en de preventieadviseur gegarandeerd. De scheidingslijn is echter voor het grote publiek niet altijd duidelijk.

Naar aanleiding van de zaak-De Pauw werd de rol van de vertrouwenspersonen nog eens verduidelijkt binnen de VRT en ook voor externe partijen. Daardoor zijn een aantal dossiers uit het verleden aan de oppervlakte gekomen en werd aan de slachtoffers de kans gegeven om toch nog hun verhaal te doen. Daar zijn geen nieuwe procedures uit voortgekomen. Alle betrokken partijen hebben aangegeven dat het voor hen voldoende was om dit na al die jaren te kunnen melden.

Als er een dossier binnenkomt, vraagt de vertrouwenspersoon zich altijd af of het opportuun is om de andere betrokken partij te contacteren. Als de indiener van de klacht, eventueel uit schrik voor represailles, vraagt om dat niet te doen, dan kan de vertrouwenspersoon wel proberen om hem of haar op andere gedachten te brengen, maar uiteindelijk moet men de wens van de indiener respecteren. Dat is voor een vertrouwenspersoon een heel moeilijk evenwicht.

Tilly Saeys maakt deel uit van de werkgroep op het kabinet van minister Gatz. Het is nuttig om binnen dit netwerk van elkaar te kunnen leren. Het bereiken van de freelancers zal binnen deze werkgroep zeker een belangrijk punt zijn.

6.3. Diane Waumans

Diane Waumans vond het belangrijk dat de getuigenverhalen in de zaak-De Pauw op de juiste plaats zijn terechtgekomen, namelijk bij de vertrouwenspersonen die daarvoor zijn opgeleid. Ook de interne communicatie met het personeel was belangrijk. Vervolgens werd de integriteitscode van de VRT en het sociaal charter onderzocht. Die bleken onvoldoende aanknopingspunten te bieden voor het te voeren beleid.

De integriteitscode wordt aan de nieuwe personeelsleden overhandigd wanneer ze in dienst treden. Op de welkomdag voor nieuwe medewerkers, die vier keer per jaar wordt georganiseerd, worden de grote lijnen van de code toegelicht. Het thema grensoverschrijdend gedrag komt ook aan bod tijdens de workshops integriteit en beroepsethiek. Zo worden een paar honderd mensen per jaar geïnformeerd.

De leidinggevende moet het eerste aanspreekpunt zijn als er iets fout gaat. Als dat niet mogelijk is, dan kan men de manager Beroepsethiek en Integriteit rechtstreeks bereiken op het centrale telefoonnummer 4321. Dat nummer heeft betrekking op allerhande onderwerpen, niet alleen integriteit, maar ook beroepsethiek. Er zijn ook centrale telefoonnummers voor de vertrouwenspersonen.

In de mediasector zijn er inderdaad heel wat afhankelijkheidsposities. Een carrière staat of valt soms met een bepaalde kans of één persoon die de beslissingen neemt. Dat is in veel bedrijven het geval, maar zeker in de media. Men kan de werknemers alleen maar wapenen tegen mogelijk machtsmisbruik door hen goed te informeren over alle bestaande procedures en aanspreekpunten.

Sinds het gerechtelijk onderzoek zijn er niet zoveel meldingen meer gekomen over grensoverschrijdend gedrag. Dit afschrikkingseffect zal nog wel een tijdje doorwerken. Werknemers willen kunnen rekenen op vertrouwelijkheid en daarom moeten alle thema's bij de vertrouwenspersonen bespreekbaar zijn in alle discretie.

Na bepaalde uitzendingen probeert de VRT systematisch het nummer 1813 van de zelfmoordlijn te vermelden. Dat heeft te maken met het wetenschappelijk aangetoonde gevaar voor kopieergedrag. Soms wordt de drugslijn of het nummer van Tele-Onthaal vermeld. Er is echter nog geen vraag gekomen naar het vermelden van de 1712-lijn. Er is zeker bereidheid om dat te bekijken, maar daarbij moet worden onderzocht of dit wel de meest geschikte lijn is voor het melden van grensoverschrijdend gedrag. Men kan zich daar vragen bij stellen. Het kan bovendien niet de bedoeling zijn om na elk programma naar een of andere hulplijn te verwijzen. Dat zou deze werkwijze alleen maar devalueren.

6.4. Pieter Knapen en Hubert Van Humbeeck

Pieter Knapen merkt op dat hijzelf of zijn voorganger bij de Raad voor de Journalistiek nooit een klacht heeft gekregen over grensoverschrijdend gedrag. Journalisten weten namelijk dat de Raad daarvoor niet bevoegd is. De ombudsman maakt de klager in zulke gevallen duidelijk dat hij eventueel terecht kan bij de VRM, de Vlaamse ombudsman of een gerechtelijke procedure. Soms wordt een klacht over journalistiek handelen, zowel bij de Raad voor de Journalistiek als bij een rechtbank ingediend. In dat geval wacht de Raad niet tot de rechtbank een uitspraak heeft gedaan. Hoven en rechtbanken spreken zich immers uit over de naleving van de wet en de Raad spreekt zich uit over de beroepsethiek. Het kan gebeuren dat de klacht volgens de Raad ongegrond is en volgens de rechter gegrond en omgekeerd.

De Raad heeft een richtlijn in verband met berichtgeving over zelfdoding. In de berichtgeving over gevallen van zelfdoding respecteert de journalist de privacy van de betrokkene en van de nabestaanden en vermijdt hij dramatisering, gedetailleerde beschrijving en positieve voorstelling van de feiten. De vermelding van de zelfmoordlijn 1813 staat niet in de code, maar in een advies dat werd opgesteld in overleg met de Werkgroep Verder, die zich richt tot nabestaanden van mensen die tot zelfdoding zijn overgegaan. Er is wetenschappelijk een correlatie aangetoond tussen de berichtgeving over zelfdoding en copycatgedrag. Voor andere problematieken is dat niet het geval. Daarom is de Raad geen voorstander van een systematische vermelding van andere hulplijnen en zal hij dat ook niet vragen of opleggen aan de media. Dat geldt uiteraard alleen voor journalistieke artikels en reportages. De Raad spreekt zich niet uit over fictieprogramma's.

Het staat de media wel vrij om dat nummer te vermelden, maar de Raad legt dat niet op. De diverse meldpunten kunnen zich op diverse manieren bekendmaken via digitale en sociale media.

De Raad hanteert diverse vormen van preventie. De eerste en belangrijkste vorm van preventie is de beroepsethische code. Die werd vorig jaar verspreid over alle journalisten, op 3000 exemplaren. Ook op de diverse redacties zijn exemplaren van de code beschikbaar. De uitspraken van de Raad worden gepubliceerd in het tijdschrift *De Journalist*, en ze worden grondig gelezen. Burgers, journalisten en hoofdredacteuren kunnen bij de Raad terecht met vragen. De ombudsman geeft ook workshops aan redacties die dat wensen, soms in samenwerking met bedrijfsjuristen die in sommige mediagroepen ook zulke opleidingen geven. Pieter Knapen geeft ook lezingen en gastcolleges aan studenten journalistiek, in hogescholen en universiteiten.

Het is misschien een goed idee om een sociaal charter op te stellen, maar dat is geen opdracht voor de Raad voor de Journalistiek. De Raad houdt zich bezig met journalistiek handelen en journalistieke publicaties. Het sociaal charter gaat over de interne verhoudingen op de werkvloer. Dat is meer een zaak voor de mediadirecties.

Krantenkoppen en headlines kunnen soms schokkend zijn voor de betrokkenen. Daarover krijgt de Raad geregeld klachten, zoals in de controverse rond het busongeluk in Sierre. Twee kranten publiceerden toen foto's van de slachtoffers, die ze van sociale media hadden gehaald. De Raad heeft toen een richtlijn opgesteld over het gebruik van foto's van de sociale media. Er werd een minnelijke schikking gevonden tussen de ouders die een klacht hadden ingediend en de twee betrokken kranten. De kranten hebben excuses gepubliceerd, al zullen betrokkenen zulke publicaties vaak verschillend ervaren. Sommige ouders zullen een dergelijk artikel beschouwen als een vorm van laatste eerbetoon. Anderen zullen dat als bijzonder kwetsend ervaren.

Een titel mag de aandacht trekken, maar hij moet wel stroken met de inhoud van het artikel. Dat is in de meeste gevallen een verantwoordelijkheid van de eindredacteur. Het is ook mogelijk dat de berichtgeving voor de betrokkene kwetsend overkomt. Dat kan men niet altijd voorkomen. De berichtgeving kan schokkend zijn, maar dat betekent nog niet dat ze ook beroepsethisch verkeerd is.

De Raad heeft vorig jaar geen klachten gekregen over berichtgeving over grensoverschrijdend gedrag. De top vijf van de klachten bij de Raad zijn foutieve berichtgeving, grievende of lasterlijke berichtgeving, tendentieuze of misleidende berichtgeving, schending van de privacy en de vraag naar een wederwoord. Er zijn ook drie klachten geweest over discriminatie en stigmatisering, maar die gingen niet over grensoverschrijdend gedrag. Recent kwam er wel een klacht binnen naar aanleiding van de berichtgeving over de #MeToo-beweging.

Is het proces van Bart De Pauw in de media gevoerd? Na de publicatie van een artikel is er een periode van twee maanden om een klacht in te dienen. Over de berichtgeving rond Bart De Pauw is veel publiek gedebatteerd, maar de Raad heeft geen klachten ontvangen. Over eventueel lopende klachten wordt nooit informatie vrijgegeven.

Het is de voltallige Raad die uitspraak doet over een klacht. Daarbij baseert men zich op de algemene principes. Artikel 27 van de beroepsethische code zegt bijvoorbeeld dat de journalist niet aanzet tot discriminatie of racisme, dat hij erover waakt dat de formulering van de berichtgeving niet stigmatiserend is, onder meer wanneer hij elementen vermeldt als etnische afkomst, nationaliteit en religie, levensbeschouwing, seksuele geaardheid of gender.

De klachten die bij de Raad worden ingediend, worden gepubliceerd. De naam van de indiener kan geanonimiseerd worden. De media worden altijd uitdrukkelijk vermeld.

Hubert Van Humbeeck stelt vast dat de VRT een goed uitgewerkt sociaal charter heeft. Andere organisaties hebben dat misschien ook, terwijl nog andere daar nog werk moeten van maken. Het is echter niet de rol van de Raad om dat op te leggen. Het uitwerken van een dergelijk charter is allicht een rol voor de uitgeversorganisaties. De Raad kan alleen zijn rol spelen als hij binnen het speelveld blijft dat hem is toegewezen, namelijk de journalistiek. Binnen de raad van bestuur van de Raad is er soms discussie over de vraag of de Raad niet meer naar buiten moet treden met zijn standpunten. De conclusie is dat de Raad even terughoudend dient te blijven als in het verleden. In Nederland was dat niet het geval. Daardoor raakte de harmonie binnen de Raad snel verstoord.

De berichtgeving van journalisten vloeit vaak over naar sociale media. Bij klachten zal de Raad altijd onderzoeken of de journalist binnen de sociale media optreedt als journalist, dan wel als privépersoon. Als hij optreedt als journalist, dan wordt de klacht wel degelijk behandeld.

Pieter Knapen stelt vast dat mensen tijdens een mediastorm soms aankondigen dat ze een klacht zullen indienen bij de Raad voor de Journalistiek. Dat betekent echter niet dat ze dat ook werkelijk doen.

Katrien SCHRYVERS,
voorzitter

Bert MOYAERS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

CEO	chief executive officer
hr	human resources
UGent	Universiteit Gent
VOFTP	Vlaamse Onafhankelijke Film & Televisie Producenten
VRM	Vlaamse Regulator voor de Media
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie